

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

ERDŐ- ÉS FÖLDBIRTOKOSOK, ERDÉSZETI ÜGYEKKEL FOGLALKOZÓK
ÉS ERDŐTISZTEK SZÁMÁRA

Szerkeszti

BUND KÁROLY,

a F. J. r. l., egyesületi titkár.

1907. szeptember hó 15. XVIII. FÜZET. XLVI-ik évfolyam.

Megjelenik minden hónap 1. és 15-ik napján.

Ára egy évre, azok számára, kik az Országos Erdészeti Egyesületnek nem tagjai, 16 kor. Az egyesület azon alapító tagjainak, kik legalább 300 koronát alapítottak, ingyen jár, míg azoknak, kik ezen összegnél kevesebbet alapítottak, az illető alapítványi kamat beküldése mellett, ára 6 kor. Rendes tagoknak a 16 kor. évdíj fejében szintén ingyen küldetik meg.

Az Országos Erdészeti Egyesület időközönként megjelenő közérdekű kiadványai (népszerű erdészeti ismeretek tára stb.), valamint a hirdetések (állandó melléklet) és az időközönként a laphoz fűzött, műnyomópapíron készült képek az előfizetési ár fejében a lappal *ingyen* küldetnek meg.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, V., Alkotmány-utca 6. szám.

(Telefon: 37—22)

A lapnak legkésőbb minden hónap 5. és 20. napjáig a t. egyesületi tagok vagy előfizetők kezeihez kell jutni. Ellenkező esetben posta-jegygyel „reclamatio” teendő.

“Patria” irodalmi vállalat és nyomdai r.-t. nyomása Budapest, Üllői-ut 25.

Munkatársaink tájékozásául! Az „Erdészeti Lapok” közleményeik körébe fogadják az erdőgazdaság összes ágainak művelésére és ismertetésére szolgáló értekezéseket s a gazdálkodás gyakorlati alkalmazására vonatkozó bármilyen tudósításokat, valamint felvesszük az erdészeti közletről érdeklő s azzal mintegy rokoni kötelekben lévő vadászati ügyeket is.

Írói tiszteletdíj: Egy nyomtatott ivnyi eredeti értekezésért, mely a szerkesztőség részéről átdolgozást nem igényel 40—48 K., ha az átdolgozási igényel, avagy idegen nyelvből eszközölt szabatos fordításért 24—40 K., oly fordításért, mely átdolgozást igényel 16—24 K.

Munkatársaink tiszteletdíját a szerkesztőség az év végével küldi meg, kívánatra azonban előbb is.

Kérjük munkatársainkat, hogy dolgozataikat csak egyes félevekre, s ilyeneken is csak az egyik oldalra, törött alakban írják. A cikkekhez tartozó rajzokat sima, fehér papíron, lehetőleg kétszer olyan nagyságban kell készíteni, mint a milyen nagyságban azokat a szerző a lapba felvéteni kívánja. Ugyanílyen mértékben nagyítva kell a rajzhoz tartozó felírásokat, betűket s egyéb jelzéseket is alkalmazni. Tiszta és szép másolatokat csak hasonlóan kidolgozott eredeti után lehet várni. *Kéziratok nem küldetnek vissza.*

Az Erdészeti Lapokban megjelenő közleményekről a szerkesztőség a nyomdai költségek megtérítése esetén *különlenyomatokat* is készített a szerzők számára. A nyomdai költség (füzve, de boríték nélkül) 30 példány után 16 oldalas ivenként 7 K., 50 példány után 8, 100 példány után 10 K.

Borítékkal ellátva, a különlenyomatok előállítására 30 példánynál 3 K. 60 fill., 50 példánynál 4 K.-val, 100 példánynál 5 K.-val többre kerül.

EGYESÜLETI HIRDETÉSEK.

Figyelmeztetés. Az egyesületi kiadványokból az egyesületi tagok *csak egy példányt* szerezhetvén meg *kedvezményes áron*, több példány megrendelése esetében a többi példány után a nem tagok számára megállapított ár küldendő be.

Az Országos Erdészeti Egyesületnél (Bpest, V., Alkotmány-utca 6. sz.) a következő művek rendelhetők meg:

ERDÉSZETI LAPOK. Az Országos Erdészeti Egyesület közlönye. Szerkeszti *Bund Károly*. Előfizetési ára 1 évre 16 korona. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Mutatványszámok ingyenesen. Régi évfolyamok mérsékelt áron.

AZ ERDÉSZETI ZSEBNAPTÁR 1908. ÉVI (27.) ÉVFOLYAMA. Ára egyesületi tagoknak 2 K., másoknak 3 K. Árát legcélszerűbb *45 f. postaköltséggel együtt előre beküldeni*, mert az utánvét aránytalanul drágítja a postaköltséget.

AZ ERDŐŐR vagy **AZ ERDÉSZET ALAPVONALAI KÉRDÉSEKBEN ÉS FELELETEKBEN.** Irta: Bedő Albert. VIII. kiadás, 1902. Ára 6 K. 6 kor. 55 fill. előzetes beküldése esetén bérmentve és ajánlva küldetik.

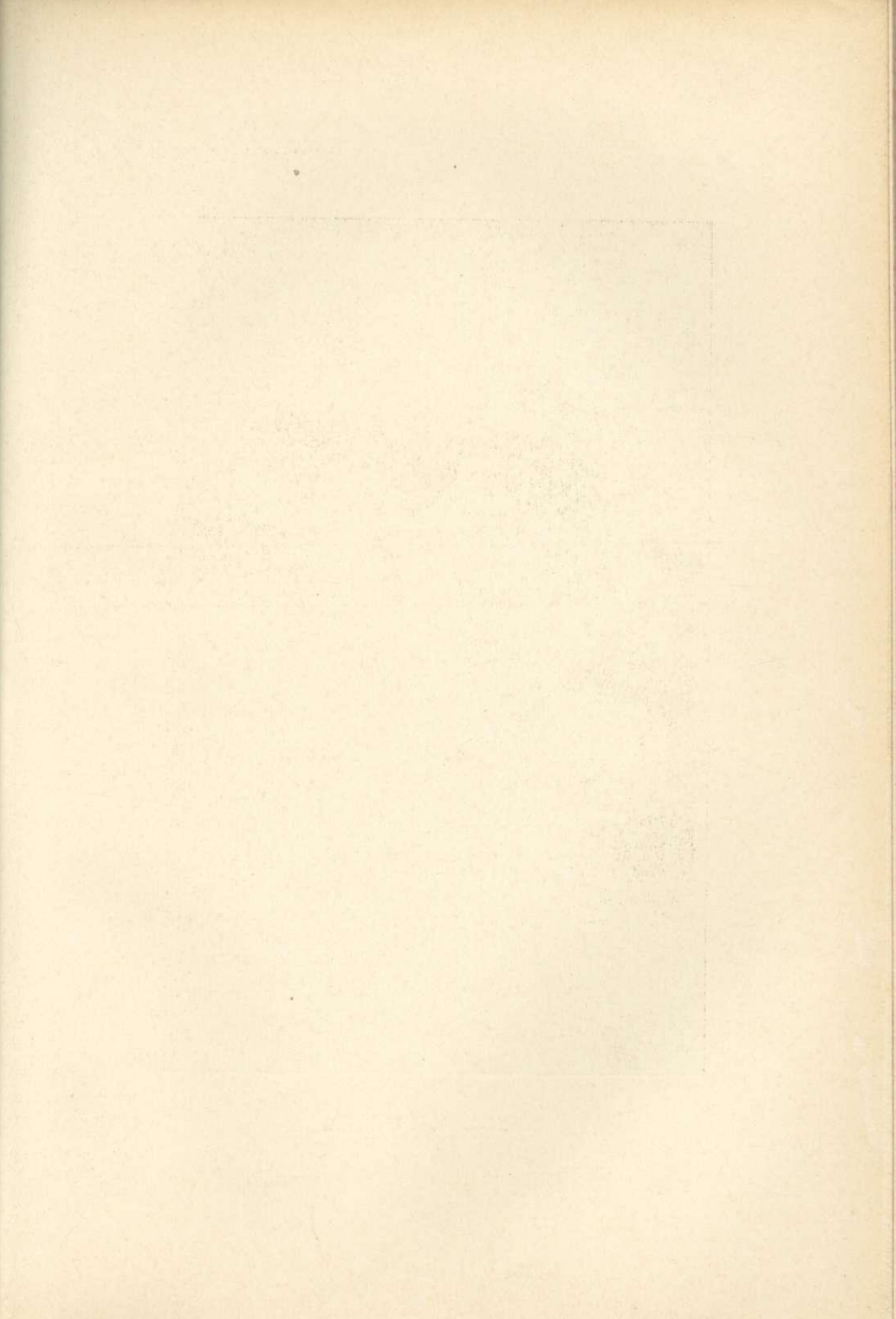
AZ ERDŐRENDEZÉSTAN KÉZIKÖNYVE. Irta: böleszházi Belházy Emil. Ára tagoknak 6 K., nem tagoknak 10 K.

ERDÉSZETI NÖVÉNYTAN. Irta: Fekete Lajos és Mágócsi-Dietz Sándor. I. kötet. Általános növénytan. Teljesen elfogyott. — II. kötet: Növényrendszertan Részletes növénytan. Növényföldrajz. Ára tagoknak 12 K., nem tagoknak 18 K.

A TÖLGY ÉS TENYÉSZTÉSE. Irta: Fekete Lajos. Ára tagoknak és könyvkereskedőknek 4 K., másoknak 6 K. Kapható a szerzőnél is Selmeczbányán.

ERDEI FACSEMETÉK NEVELÉSE. Irta: Tomcsányi Gusztáv. Ára tagoknak 3 K., nem tagoknak 4 K.; 4 K. 45 fill. előzetes beküldése esetén bérmentve küldetik.

TOMCSÁNYI GYULA.

ERDÉSZETI LAPOK

XLVI. ÉVF.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

18. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. * Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-uteza 6. sz., II. em.

* A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnének. *

(Telefon: 37-22.)

Tomesányi Gyula.

Az államerdészeti tisztikar kebelében legutóbb betöltésre került második miniszteri tanácsosi állásra Ő Felsége a király a földmivelésügyi miniszter előterjesztésére *Tomcsányi Gyula* min. tanácsosi czimmal és jelleggel felruházott erdőigazgatót, a földmivelésügyi miniszterium I. B. főosztályának (kincstári erdők) főnökét nevezte ki. Ez a kinevezés szakunk egyik legkiválóbb képviselőjét, régi buzgó munkását részesíti munkában eltöltött évtizedekért méltó elismerésben s az Erdészeti Lapok örömmel ragadják meg ezt az alkalmat, hogy *Tomcsányi Gyula* eddigi szakbeli tevékenységére rövid visszapillantást vessenek.

Életrajzi adataiból, amelyeket az Erdészeti Lapok m. é. I. füzetében már közöltünk, tudjuk, hogy munkálkodásának zöme a zsarnóczai és besztercebányai kincstári uradalomban mint hivatalfőnök eltöltött, két évtizedet meghaladó időre esett. 1882-ben került az ungvári uradalomból a zsar-

nóczai erdőhivatal élére s ezzel oly állásba, amely módot nyújtott mély s előző szolgálata alatt tapasztalatban meg-edződött szakbeli tudásának és nagy adminisztráló tehet-ségének kifejtésére és érvényesítésére. Zsarnócza, a Garam völgyének ez a szerény, de kedves helye volt java férfi-korában szintere pihenést nem ismerő tevékenységének, melylyel a bányászattal való kapcsolat idején gyarló álla-potba jutott uradalom gazdaságának emelése körül alapvető munkát végzett. Ott ma is azokon az alapokon építenek tovább, amelyeket Tomcsányi Gyula fektetett le. Amidőn hivatalát átvette, az u. n. rezervált erdőket a kincstár a bányavárosokkal közösen bírta. Selmecz-Bélabánya, Kör-möczbánya, Ujbánya és Bakabánya városokkal az erdők elkülönítése ügyében kötött egyezségekkel a kincstár birto-kában maradó erdők rendszeres gazdálkodásának első feltételét szerezte meg, amelyet követett a birtok-törzs-könyv felfektetése, az állandó kincstári munkások ügyei-nek rendezése, az elavult anyagszámadás reformálása és a szolgálati szabályzat összeállítása. Ez utóbbival, amelyet később a besztercebányai erdőigazgatóság kerületére vonat-kozó újabb szolgálati szabályzat követett, szilárd alapot nyújtott tisztviselőinek a nyugodt működésre. Különösen a kezdő tisztviselőknak megbecsülhetlen a szolgálati sza-bályzatoknak az a gyűjteménye, amely számos tévedéstől megóvjá őket és az üzemet. A szolgálati szabályok és utasítások ezen fáradságos összeállításánál, az elszórtan lévő rendeletek összegyűjtésénél és rendszerbe foglalásánál kiválóan érvényesült a szolgálat legkisebb részletére is kiterjedő ismerete, míg az általános szabályok kereteiben mozgó helyi jelentőségű rendelkezésekben kiváló adminiszt-ráló képessége és gyakorlati érzéke jutott teljes érvényre.

Szakbeli törekvései egyfelől az erdei termékek értéke-

sítési viszonyainak javítására, másfelől az erdőművelési viszonyok gyökeres megváltoztatására irányultak. Ez az utóbbi tér volt az, amelyen Tomcsányi Gyula a zsarnóczi kerületben legszebb sikereit aratta. A tölgyből, bükkből és jegenyefenyőből álló, jórészt elegyes erdőben a fokozatos felújító vágásmód meghonosítása és fejlesztése, a csemetenevelésnek magas fokra emelése és az első hazai fütött magpergető létesítése, végül az alátelepítésnek ugy fanemcsere, mint talajjavítás céljából való alkalmazása, ezek Tomcsányi Gyula ide vágó működésének főbb mozzanatai, amelyekkel hivatali kerületét messze túlhaladó körben gyakorolt üdvös, fejlesztő befolyást a magyar erdőgazdaságra. A fokozatos felújító vágás czélszerű alkalmazásával a kocsántalan tölgyet a maga helyén fenntartotta, sőt úgy ezt, mint a jegenyefenyőt a régi gazdálkodás során elhatalmasodott bükk rovására terjesztette. Annál nagyobb érdeméül rójjuk ezt fel Tomcsányi Gyulának, mert az általános felfogás abban az időben (de ma is) hazánkban nem kedvezett a természetes felújításnak s nevezetesen egyes erdőfelügyeleti kikötések, mint amilyen a felújításnak öt év alatt való befejezése, szinte lehetlenné tették annak helyes alkalmazását. Ő volt az egyetlen, aki ezeket a merev kereteket sikerrel tágítani igyekezett és azokon az előkészítő vágás bevezetése, majd pedig a taroló vágásnak a szükséghez képest való kitolása által rést ütött.

A besztercebányai kerületbe áthelyezve, tevékenységének még tágabb tér nyílott. Az erdőművelés terén ebben a kerületben is uttörő munkát végzett a jegenyefenyvesekben a fokozatos felújító vágások meghonosítása, a jegenyefenyő-csemetéknek a tarvágások részére való kiterjedtebb nevelése s általában a csemetenevelésnek magasabb színvonalra való emelése által. Kiváló gondja volt a havasi fenyő-

nek a tenyészhatár mentén való megtelepítésére. A mag-szükségletnek lehetőleg saját kezelésben való fedezése végett Mihályteleken új magpergetőt épített.

Az erdők fatermésének jobb értékesítése céljából, nemkülönbén szocziális okokból már 1894-ben szakítani akart az addig divó tövön való eladással és az erdők fatermését a rakodón kívánta a vevőnek átadni. Nem rajta mult, hogy ez az üdvös reform akkor még nem valósult meg, mert bár a kincstárnak átmenetileg még fűrészzeit is saját kezelésbe kellett átvennie, utóbb az értékesítés vissza-súlyedtt a terület szerinti eladás rendszerébe. Tomcsányi Gyula kiváló erélye és munkaereje kellett ahhoz, hogy ez az átmeneti idő nagyobb rázkódás nélkül muljon el. A tarvágásnak kedvező területszerinti eladás mellett is gondja volt azonban Tomcsányi Gyulának arra, hogy legalább a termőhelyi viszonyok miatt a természetes felujitást igénylő területek a tarvágás alól kivonassanak és az itt kihasználandó fatömeg külön értékmegállapítás tárgyát képezze. Amidőn azután a területszerinti eladásra vonatkozó szerződések lejártak, a zsarnóczai után a besztercebányai kerületben történtek az első lépések a házi kezelés behozatalára. Egyelőre ugyancsak a kerület egyes erdőgondnokságaiban, de intenzív módon, az elkerülhetlen szállító berendezések létesítésével és a gyéritések megindításával kapcsolatosan.

Igy meg van vetve a felső Garam-völgy gyönyörű erdeiben is az alap a gazdaság jövő kifejlesztéséhez, az utódoké a feladat, a jelzett irányban tovább haladva, hazánk ezen erdőgazdaságát teljesen a korszerű magas-ságra emelni.

Tomcsányi Gyula munkálkodásának jelentékeny részét tisztviselői, alárendeltjei jólétének szentelte, kiknek, mint munkatársainak ügyei iránt mindig bensőleg érdeklődik.

Az igazgatása alatt állott kerületekben helyes érzékkel felismerte, hogy az elszigetelten lakó erdőtisztre mily nagyfontosságú az egészséges, eléggé tágas lakás s ezen a téren új erdőtishti és erdőőri lakok építése, nemkülönben a meglévők czélszerű átalakítása és jókarbahelyezése által sok jót tett.

Ritka jóakarattal és buzgalommal fáradozott mindenkör azon, hogy a kerületében alkalmazott tisztikar, főleg azonban annak fiatalabb tagjai ismereteiket és tapasztalataikat folyton gyarapíthassák és a magyar erdőgazdaságnak minél hasznosabb munkásaivá legyenek. A gondjaira bizott fiatal szakőröknek a szolgálat különféle ágaiban és a kerület különféle helyén való alkalmazása által bő alkalmat nyújtott a tanulmányozásra és tapasztalatok gyűjtésére. A fiatalabb erdész-nemzedék számos tagja emlékszik vissza az őszinte tisztelet és hála érzésével arra az időre, amidőn Tomcsányi Gyula munkát, törekvést követelő, de jóakaró vezetése alatt működhetett, tanulhatott.

Előszeretettel foglalkozott a garamvölgyi kincstári erdőkben lévő munkástelepek ügyével már Zsarnóczán is, kiváltképpen azonban Beszterczebányán s emellett sohasem a rideg fiskális szempont, hanem a szociális mérlegelések voltak intézkedéseinek rugói. Ide tartozik a munkástelepeken több élelmiszer-raktár felállítása, a mezőgazdasági közteshasználatok szabályozása, az erdészeti munkástárs-pénztárnak a bányászattól való különválasztása és evvel kapcsolatosan új társ pénztári- és munkásrendszabályok életbeléptetése, a munkások állattenyésztésének előmozdítása havasi legelőknék részükre való bérbeadása által, végül a teleprendezés, a szolgálat-megváltás bonyolult kérdésének előkészítése.

Mindezen nagy, csak erős szervezete, óriási munka-

birása mellett teljesíthető munkálatok mellett időt tudott Tomcsányi Gyula szakítani az irodalmi tevékenységre is. A már említett szolgálati szabályzatokon kívül ide sorozandó első sorban „*A garammenti kincstári erdőkben alkalmazott szállítási rendszer ismertetése*“ című, 1895-ben, az Országos Erdészeti Egyesület Beszterczebányán tartott közgyűlése alkalmából megjelent műve, amely azonban többet tartalmaz, mint amit címe ígér, t. i. az ősrégi vízi szállítás beható leírásán kívül a garamvölgyi erdők történetét is, összeállítva a több évszázados kamerális irattár bő adatforrásai alapján, amelyeket Tomcsányi Gyula kiváló előszeretettel kutatott fel.

Régebben az Erdészeti Lapokban is találkozunk írói működésével. Így 1885-ben „*A zsarnóczai m. kir. erdő-hivatal kerületében alkalmazott kincstári állandó munkások szolgálati viszonyairól*“ ír, 1887-ben „*Kísérletek a Hacker-féle átiskolázógéppel*“ (II. 121.), „*A zsarnóczai fenyőmagpergetés eredménye*“ (VIII. 617.), „*Az alátelepítésről*“ (X. 801.) című cikkei jelentek meg.

Ha végül megemlítjük, hogy Tomcsányi Gyula, mint az Országos Erdészeti Egyesület igazgató-választmányának tagja is, régóta és buzgón közreműködik a hazai erdészet ügyén, melynek társadalmi téren is mindig méltó képviselője volt, akkor vázlatos, csak a főbb mozzanatokra kiterjeszkedő képét adtuk Tomcsányi Gyula széleskörű és sok tekintetben uttörő munkásságának.

Nem kívánunk az életképhez kommentárt írni, nem azért, mert egyfelől a felsoroltak önmagukban kidomborítják, hogy mit bir a magyar erdészet Tomcsányi Gyulában, másfelől mert nem befejezett pályafutásra tekintünk vissza. Befejezésül tehát csakis ama őszinte kívánságunknak adunk kifejezést, vajha abban a bővült hatáskörben, amelyben a legutóbbi időben működik, Tomcsányi Gyula

tudását, szakunk iránti szeretetét lankadatlan, tetterővel minél tovább érvényesíthesse és megadassék neki, hogy a kincstári erdők összességének gazdasági viszonyaira hasonló fejlesztő befolyást gyakoroljon, amilyen a garam-völgyi erdők történetében nevének mindenkor maradandó emléket biztosít.

Ujszerkezetű erdei iparvasuti kocsi.

Hogy a Bóra-féle, szabadalmaztatás alatt álló erdei iparvasuti kocsi jelenleg a legtökéletesebb rendszerű s így erdei üzemek lebonyolítására a leggazdaságosabb is, kiviláglik, ha alapos vizsgálat alá vesszük úgy ennek, mint az eddig használt rendszerek, előnyeit és hibáit. Hogy az eddigi rendszerek mennyire nem váltak be a gyakorlatban, leginkább bizonyítja azoknak sokfélesége. Senki sem volt megelégedve az eddig ismert és használt szerkezetekkel, folyton módosítottak, változtattak rajtuk, anélkül, hogy a leglényegesebb hibákat ki tudták volna küszöbölni.

1. A régi rendszerű kocsik és azok hibái.

Az erdei iparvasuti kocsik két főcsoportra oszthatók. Az egyik csoport készítői a rendes nyomtávu vasutnál elterjedt fékrendszert alkalmazzák erdei iparvasuti kocsiánál is. Ez abból áll, hogy a fékorsót az asztallapra helyezik s ezt az alvázakon levő fékkel, vonórúd alkalmazásával kötik össze. A fékezést tehát a vonórúd meghúzása által eszközlik. Lásd 142—144. ábrát.

Ennél a rendszernél nem vették számításba azt a körülményt, hogy a normális vasuti kocsik a vasútépítési szabályoknak szigorú megtartása mellett épült normális pályán közlekednek, másrészt ezen kocsik önsulya oly nagy, hogy a vonórúddal meghuzott fék a kocsi egyéb alkatrészeit egyáltalán nem befolyásolja. Az erdei iparvasuti pályák ellenben egyszerűbben és olcsóbban épülnek, éles kanyarokkal, sokszor változó, néha tulságos emelkedéssel bírnak, ahol a fékezőszerkezet sűrűn áll használatban és neki igen fontos feladat jut. A helytelenül ható fékezőerőnek pedig a